



CHRONIC INFLAMMATORY DISEASES OF THE ORAL CAVITY: CLINICAL FEATURES AND TREATMENT METHODS

Rahmonov Abdulaziz Azamat o'g'li

Samarkand State Medical University, Faculty of Dentistry, 2nd-year student

+998915467206 / arahmonov952@gmail.com

Sobirova Komila Davronovna

Samarkand State Medical University, Faculty of Pharmacy, 3rd-year student

+998991258024 / kamilasoburova6@gmail.com

Abstract: Chronic inflammatory diseases of the oral cavity represent a widespread and complex medical issue in the fields of dentistry and pharmacy. These diseases involve prolonged inflammatory processes in the gums, mucous membranes, and surrounding tissues, significantly reducing patients' quality of life. The clinical manifestations vary widely, including chronic pain, swelling, redness, suppuration, and sometimes mucosal changes. Diagnosis involves clinical examinations, laboratory tests, and biopsies when necessary. Treatment methods are comprehensive and based on the pharmacological effects of antibacterial, anti-inflammatory, and immunomodulatory drugs. Additionally, physiotherapy, hygiene measures, and prevention play a crucial role. This article reviews current research and practical approaches to analyzing the clinical signs of chronic inflammatory diseases of the oral cavity and their effective treatment methods. The research outcomes aim to improve diagnosis and treatment processes and support a healthy lifestyle for patients.

Keywords: oral cavity, chronic inflammation, stomatitis, gingivitis, periodontitis, clinical features, diagnosis, pharmacological treatment, antibacterial agents, anti-inflammatory drugs, immunomodulators, physiotherapy, prevention, dentistry, pharmacy

OG'IZ BO'SHLIG'IDAGI SURUNKALI YALLIG'LANISH KASALLIKLARI: KLINIKA VA DAVOLASH USULLARI

Rahmonov Abdulaziz Azamat o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Stomatologiya fakultetining

2-bosqich talabasi

+998915467206 / arahmonov952@gmail.com

Sobirova Komila Davronovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Farmatsiya fakultetining

3-bosqich talabasi

+998991258024 / kamilasoburova6@gmail.com

Annotatsiya: Og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklari stomatologiya va farmatsiya sohalarida keng tarqalgan va murakkab tibbiy muammolardan biridir.

Ushbu kasalliklar milk, shilliq qavat va atrofdagi to'qimalarda uzoq davom etuvchi yallig'lanish jarayonlarini o'z ichiga oladi, bu esa bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi. Kasalliklarning klinik ko'rinishlari ko'p jihatdan o'ziga xos bo'lib, surunkali og'riq, shish, qizarish, yiringlanish va ba'zan shilliq qavatdagi o'zgarishlar bilan namoyon bo'ladi. Diagnostika jarayonida klinik tekshiruvlar, laborator tahlillar va zarur bo'lganda biopsiya qo'llaniladi. Davolash usullari esa keng qamrovli bo'lib, antibakterial, yallig'lanishga qarshi va immunomodulyator preparatlarning farmakologik ta'siriga asoslangan. Shuningdek, fizioterapiya, gigiena choralari va profilaktika muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklarining klinik belgilarini tahlil qilish va ularning samarali davolash usullarini o'rganish maqsadida zamonaviy tadqiqotlar va amaliyotlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari kasalliklarni aniqlash va davolash jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi hamda bemorlar uchun sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: og'iz bo'shligi, surunkali yallig'lanish, stomatit, gingivit, periodontit, klinika, diagnostika, farmakologik davolash, antibakterial preparatlar, yallig'lanishga qarshi dorilar, immunomodulyatorlar, fizioterapiya, profilaktika, stomatologiya, farmatsiya

ХРОНИЧЕСКИЕ ВОСПАЛИТЕЛЬНЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ ПОЛОСТИ РТА: КЛИНИКА И МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ

Рахмонов Абдулазиз Азаматович

Самаркандский государственный медицинский университет, Факультет
стоматологии, студент 2 курса

+998915467206 / arahmonov952@gmail.com

Собирова Комила Давроновна

Самаркандский государственный медицинский университет, Факультет
фармации, студентка 3 курса

+998991258024 / kamilasoburova6@gmail.com

Аннотация: Хронические воспалительные заболевания полости рта являются широко распространённой и сложной медицинской проблемой в стоматологии и фармации. Эти заболевания включают длительные воспалительные процессы в дёснах, слизистой оболочке и окружающих тканях, что значительно снижает качество жизни пациентов. Клинические проявления заболеваний отличаются разнообразием и включают хроническую боль, отёк, покраснение, нагноение и иногда изменения слизистой оболочки. В диагностике применяются клинические осмотры, лабораторные исследования и при необходимости биопсия. Методы лечения комплексны и основаны на фармакологическом воздействии антибактериальных, противовоспалительных и иммуномодулирующих препаратов. Также важную роль играют физиотерапия, гигиенические

мероприятия и профилактика. В данной статье рассматриваются современные исследования и практические методы анализа клинических симптомов хронических воспалительных заболеваний полости рта и эффективных способов их лечения. Результаты исследования способствуют улучшению диагностики и терапии, а также поддержанию здорового образа жизни пациентов.

Ключевые слова: полость рта, хроническое воспаление, стоматит, гингивит, периодонтит, клиника, диагностика, фармакологическое лечение, антибактериальные препараты, противовоспалительные препараты, иммуномодуляторы, физиотерапия, профилактика, стоматология, фармацевтика

Kirish: Og'iz bo'shlig'i inson organizmining birinchi himoya liniyasi bo'lib, u nafaqat ovqat hazm qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi, balki umumiy sog'liq holatining ko'rsatkichi sifatida ham ahamiyatga ega. Og'iz bo'shlig'ida yuzaga keladigan surunkali yallig'lanish kasalliklari global sog'liq muammolaridan biri bo'lib, stomatologiya va farmatsiya sohalarida keng o'rganilmoqda. Bunday kasalliklar asosan milk, shilliq qavat, periodontit va boshqa yumshoq to'qimalarning uzoq davom etuvchi yallig'lanish jarayonlari bilan tavsiflanadi (Preshaw et al., 2012). Surunkali yallig'lanish jarayoni, o'z navbatida, nafaqat mahalliy to'qimalarda degenerativ o'zgarishlarni keltirib chiqaradi, balki organizmning immun tizimiga ham ta'sir ko'rsatib, bemorning hayot sifatini yomonlashtiradi. Og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklari orasida eng ko'p uchraydiganlari stomatitlar, gingivit, periodontit, shuningdek autoimmun va allergik kelib chiqishli yallig'lanish kasalliklaridir (Kinane et al., 2017). Ushbu kasalliklarning asosiy etiologik omillari orasida bakterial infeksiyalar, mexanik shikastlanishlar, immun disfunksiyalar, stress va yomon gigiyena ko'rsatiladi. Bundan tashqari, surunkali yallig'lanishning uzoq davom etishi o'z-o'zidan tizimli kasalliklarning rivojlanishiga olib kelishi mumkinligi ko'rsatildi (Tonetti & Jepsen, 2013). Klinik jihatdan, surunkali yallig'lanish kasalliklari o'ziga xos simptomlar – og'riq, qizarish, shish, yiringli o'zgarishlar bilan namoyon bo'lib, ko'pincha bemorlar tomonidan e'tibordan chetda qoladi yoki noto'g'ri davolanadi (Bartold & Van Dyke, 2019). Shu bois, og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish kasalliklarini erta bosqichda aniqlash va samarali davolash usullarini qo'llash juda muhimdir. Davolash jarayonida farmakologik yondashuvlar, jumladan antibakterial, yallig'lanishga qarshi va immunomodulyator preparatlar, shuningdek fizioterapiya va profilaktika choralarining integratsiyasi zamonaviy stomatologiya va farmatsiyaning asosiy yo'nalishlaridan biridir (Kumar et al., 2020). Ushbu maqolada og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklarining klinik ko'rinishlari, diagnostikasi va davolash usullari batafsil tahlil qilinadi hamda ularni samarali boshqarish bo'yicha zamonaviy yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism: Og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklari zamonaviy stomatologiya va farmatsiya sohasida muhim o'rinda ega. Bu kasalliklar uzoq davom etadigan va ko'pincha murakkab klinik ko'rinishlarga ega bo'lib, bemorning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Surunkali yallig'lanish ko'pincha bakterial infeksiya, immun tizimining

buzilishi, allergik reaksiyalar yoki mexanik shikastlanishlar natijasida yuzaga keladi. Kasalliklarning davomiyligi va takrorlanishi to'qimalarning qayta tiklanish jarayonini buzadi va surunkali patologik holatlarni keltirib chiqaradi. Tibbiy adabiyotlarga ko'ra, og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklari asosan stomatit, gingivit, periodontit va autoimmun stomatit kabi toifalarga bo'linadi. Ularning har biri o'ziga xos etiologiya, klinik belgilar va davolash usullariga ega.

Quyidagi jadvalda og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish kasalliklarining asosiy tasnifi keltirilgan:

Kasallik nomi	Ta'rif	Asosiy sabablar	Klinik ko'rinishlar
Stomatit	Og'iz shilliq qavatining yallig'lanishi	Infeksiya, allergiya, travma	Og'riq, qizarish, yaralar, yiring
Gingivit	Tish milkining yuzaki yallig'lanishi	Bakteriyalar, yomon gigiyena	Qizarish, shishish, qonash
Periodontit	Periodontit to'qimalarining chuqur yallig'lanishi	Bakterial infeksiya, immun disfunktsiyasi	Tishlar harakatliligi, yiringli ajralmalar
Autoimmun stomatit	Immun tizimining shilliq qavatga hujumi	Immun buzilishlari	Shilliq qavatda og'riqli yaralar, qizarish

Kasalliklarning klinik belgilarini chuqurroq tahlil qilganda, ular og'riq darajasi, shishish, qonash va yiringli ajralmalar bilan farqlanadi. Masalan, stomatitda og'riq o'rtacha bo'lib, shishish va qonash kamroq kuzatiladi, gingivitda esa qonash ko'proq bo'ladi, ammo yiringli ajralmalar yo'q. Periodontit esa kuchli og'riq va yiringli ajralmalar bilan kechadi, bu esa to'qimalarning chuqur yallig'lanishidan dalolat beradi. Autoimmun stomatit esa eng og'ir klinik ko'rinishga ega bo'lib, og'riq juda kuchli va yiringli ajralmalar bo'lmaydi, ammo shilliq qavatda sezilarli yallig'lanish va shishish mavjud.

Quyidagi jadvalda bu kasalliklarning asosiy klinik simptomlari keltirilgan:

Kasallik nomi	Og'riq darajasi	Shishish	Qonash	Yiringli ajralmalar	Shilliq qavatdagi o'zgarishlar
Stomatit	O'rtacha	O'rtacha	Kam	Ba'zan	Yaralar, qizarish
Gingivit	Kam	Kuchsiz	Ko'p	Yo'q	Qizarish
Periodontit	Kuchli	Kuchsiz	Kuchsiz	Ko'p	Periodontit o'zgarishlari
Autoimmun stomatit	O'ta kuchli	Kuchsiz	Kam	Yo'q	Yallig'langan, shishgan sohalar

Davolash jarayonida asosiy maqsad — yallig‘lanishni kamaytirish, infeksiyani bartaraf etish, og‘riqni yo‘qotish va immun tizimini tartibga solishdir. Davolash usullari kasallik turiga va uning og‘irligiga qarab tanlanadi. Antibakterial terapiya ko‘pincha yallig‘lanishning sababchisi bo‘lgan bakteriyalarni yo‘q qilishga qaratiladi. Yallig‘lanishga qarshi preparatlar og‘riq va shishni kamaytiradi, immunomodulyatorlar esa immun tizimini sozlashda muhimdir. Shuningdek, fizioterapiya usullari va gigiyena choralari ham katta ahamiyat beriladi.

Davolash usullarining asosiy turlari quyidagi jadvalda keltirilgan:

Davolash turi	Tavsifi	Misollar	Maqsad
Antibakterial terapiya	Bakteriyalarni yo‘q qilish yoki ularning ko‘payishini to‘xtatish	Amoksitsillin, metronidazol	Infeksiyani kamaytirish
Yallig‘lanishga qarshi preparatlar	Yallig‘lanishni kamaytirish va og‘riqni bartaraf etish	Ibuprofen, diklofenak	Shish va og‘riqni kamaytirish
Immunomodulyatorlar	Immun tizimini tartibga solish	Tsiklosporin, levamikol	Immun javobni sozlash
Fizioterapiya	Tabiiy energiya usullari yordamida yallig‘lanishni kamaytirish	Lazer terapiyasi, ultratovush	To‘qimalarni tiklash va yallig‘lanishni kamaytirish
Gigiyena va profilaktika	Og‘iz bo‘shligini tozalash va kasalliklarning oldini olish	Muntazam tish yuvish, qoldiq ovqatlarni olib tashlash	Kasalliklarning rivojlanishini oldini olish

Kasalliklarni to‘g‘ri tashxislash uchun klinik ko‘rik, rentgenologik tekshiruvlar va laborator tahlillar muhim ahamiyatga ega. Klinik ko‘rikda shilliq qavatning holati, yallig‘lanish belgilarining mavjudligi baholanadi. Rentgen tekshiruvi tishlar va suyak to‘qimalaridagi o‘zgarishlarni aniqlashda yordam beradi. Laborator tahlillar infektsiya agentlarini aniqlashga imkon beradi, zarur hollarda biopsiya qo‘llaniladi. Farmakoterapiyada preparatlar individual ravishda tanlanadi, bu esa samaradorlikni oshiradi va yon ta’sirlarni kamaytiradi. Yangi dori vositalari bakterial biofilmga ta’sir qilish imkoniyatiga ega bo‘lib, bu davolashni yanada samarali qiladi. Shuningdek, dori vositalarining to‘g‘ri va oqilona qo‘llanilishi antibiotik qarshiligining oldini olishga xizmat qiladi.

Xulosa: Og‘iz bo‘shlig‘idagi surunkali yallig‘lanish kasalliklari — stomatit, gingivit, periodontit va autoimmun stomatit kabi turli kasalliklarni o‘z ichiga olgan murakkab tibbiy muammo bo‘lib, ularning etiologiyasi ko‘p jihatdan bakterial infektsiyalar, immun tizimining buzilishi va atrof-muhit omillari bilan bog‘liq. Ushbu kasalliklarning klinik

belgilari — og‘riq, qonash, shishish va yiringli ajralmalar — bemorning hayot sifatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Kasalliklarning surunkali kechishi tish va og‘iz bo‘shlig‘i to‘qimalarining buzilishiga, ba’zida esa jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkin. Farmakologik va fizioterapevtik davolash usullari kasallikning aniq sababiga qarab individual ravishda tanlanadi. Antibakterial preparatlar, yallig‘lanishga qarshi dorilar va immunomodulyatorlar asosiy terapiya sifatida keng qo‘llaniladi. Shuningdek, og‘iz gigiyenasiga e’tibor qaratish, profilaktik chora-tadbirlarni muntazam amalga oshirish kasalliklarning oldini olishda katta ahamiyatga ega. Kelajakda ushbu kasalliklarni davolash va oldini olishda farmatsiyaning roli yanada oshadi. Yangi dori vositalari ning yaratilishi, ularning samaradorligi va xavfsizligini oshirish, shuningdek, bemorlarga shaxsiylashtirilgan davolash rejalarini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biridir. Shuningdek, tibbiyot va farmatsiya sohalarida o‘zaro hamkorlikni kuchaytirish, bemorlarning og‘iz bo‘shlig‘i salomatligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Takliflar

1. Og‘iz bo‘shlig‘idagi surunkali yallig‘lanish kasalliklarini aniqlash va davolashda zamonaviy diagnostika usullarini keng joriy etish tavsiya etiladi, bu esa tashxisning aniqligini oshiradi va samarali davolashni ta’minlaydi.
2. Farmatsiya sohasida yangi antibakterial va immunomodulyator preparatlarni ishlab chiqish va sinovdan o‘tkazishga alohida e’tibor qaratish zarur. Bu dori vositalari uzoq muddatli va surunkali kasalliklarda samaradorlikni oshirishga yordam beradi.
3. Bemorlarda og‘iz gigiyenasiga doimiy rioya qilishni ta’minlash maqsadida profilaktik tadbirlarni kengaytirish, tibbiy va farmatsevtik xodimlar tomonidan muntazam maslahatlar berish tavsiya qilinadi.
4. Og‘iz bo‘shlig‘i kasalliklari bo‘yicha farmatsiya va stomatologiya mutaxassislari o‘rtasida hamkorlikni rivojlantirish, ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish va yangi davolash usullarini ishlab chiqishga e’tibor qaratish muhimdir.
5. Bemorlarning dori vositalarini to‘g‘ri va oqilona qo‘llashlari uchun farmatsevtik ta’lim va axborot tizimini takomillashtirish zarur. Bu yon ta’sirlarni kamaytirish va antibiotik qarshiligini oldini olishga yordam beradi.
6. Og‘iz bo‘shlig‘i yallig‘lanish kasalliklarining oldini olish uchun jamoatchilikni tibbiy-ma’rifiy ishlar orqali xabardor qilish va sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva, G. (2018). Og‘iz bo‘shlig‘idagi surunkali yallig‘lanish kasalliklari va ularning farmakologik davosi. *Tibbiyot va Farmatsiya Jurnali*, 4(2), 45-52.
2. Karimov, D. (2017). Surunkali stomatit: klinika va davolash usullari. *O‘zbekiston Stomatologiya Jurnali*, 12(1), 23-29.
3. Rustamova, S. (2019). Og‘iz bo‘shlig‘ining yallig‘lanish kasalliklari: klinik va farmakologik tahlil. *Tibbiyot Ilmiy Jurnali*, 5(3), 34-40.

4. Xolmatov, B. (2020). Og'iz bo'shlig'idagi surunkali kasalliklarni davolashda farmatsiyaning roli. *Farmatsiya va Sog'liqni Saqlash*, 1(1), 12-19.
5. Yusupov, M. (2016). Og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish kasalliklari: etiologiya va davolash. *Tibbiyot Tahlillari*, 3(4), 58-65.
6. Ganieva, N. (2015). Tish go'shti kasalliklari va ularning oldini olish. *Stomatologiya Asoslari*, Toshkent.
7. Nevzorov, A. (2014). Og'iz bo'shlig'i kasalliklarining diagnostikasi va terapiyasi. *Medsina*, Toshkent.
8. Neville, B.W., Damm, D.D., Allen, C.M., & Bouquot, J.E. (2015). *Oral & Maxillofacial Pathology* (4th ed.). Elsevier.
9. Greenberg, M.S., Glick, M., & Ship, J.A. (2012). *Burket's Oral Medicine* (12th ed.). People's Medical Publishing House.
10. Shafer, W.G., Hine, M.K., & Levy, B.M. (2012). *Shafer's Textbook of Oral Pathology* (7th ed.). Elsevier.
11. Scully, C. (2008). *Oral Medicine and Pathology at a Glance* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.
12. Dodds, M.W.J., Johnson, D.A., & Yeh, C.K. (2005). Health benefits of saliva: A review. *Journal of Dentistry*, 33(3), 223-233.
13. Preshaw, P.M., & Heasman, P.A. (2008). Periodontitis: the role of antimicrobial therapy. *Periodontology 2000*, 48(1), 106-132.
14. Kinane, D.F., Stathopoulou, P.G., & Papapanou, P.N. (2017). Periodontal diseases. *Nature Reviews Disease Primers*, 3, 17038.
15. Bartold, P.M., & Van Dyke, T.E. (2019). An appraisal of the role of specific bacteria in the initial pathogenesis of periodontitis. *Journal of Clinical Periodontology*, 46(1), 6-11.
16. Tonetti, M.S., & Chapple, I.L.C. (2011). Biological approaches to the development of novel periodontal therapies. *Journal of Clinical Periodontology*, 38(1), 114-118.
17. Van Dyke, T.E., & Dave, S. (2005). Risk factors for periodontitis. *Journal of the International Academy of Periodontology*, 7(1), 3-7.